

K ZÁSADÁM ODSTRAŇOVÁNÍ NÁSLEDKŮ NAPADENÍ ZHN

Ministr národní obrany při hodnocení výsledků dosažených ve výcvikové roce 1972 poukázal na některé nedostatky v oblasti ochrany vojsk proti zbraním hromadného ničení. Tyto nedostatky pramení především z toho, že nebyla plně doceněna otázka možných následků po jaderném napadení. Jde o podcenění základních a obecně platných zásad a opatření, čímž může docházet k oslabování bojeschopnosti vojsk, snižování jejich akceschopnosti a připravenosti k vedení bojové činnosti v podmínkách jaderné síly. Tyto nedostatky kromě toho snižují i vlastní hodnocení vojsk při výcviku, cvičeních a prověrkách.

Úkoly z Rozkazu ministra národní obrany v oblasti OPZHN — odstraňování následků jaderného napadení — by měly velitele a štáby všech stupňů vést ke zvýšené náročnosti a odpovědnosti za přípravu vojsk. V každém jednotlivci by měly vyvolat pocit osobní zodpovědnosti a vést k vynaložení maximálního úsilí za jejich splnění. Přitom jde o složité a náročné úkoly, které si vyžadují kromě komplexnosti i značnou zkušenost a iniciativu při jejich zabezpečování a plnění.

Nedostatky z vyhonocení s. ministra můžeme v podstatě rozdělit do dvou skupin:

a) Nedostatky při výcviku vojsk, přípravě specialistů, přípravě a docvičování záloh;

b) Nedostatky plynoucí z úrovně připravenosti velitelů a štábů, zvláště nižších stupňů.

ad a) Nedostatky při výcviku vojsk, přípravě specialistů, přípravě a docvičování záloh vyplývají především z toho, že

— otázkám OPZHN věnujeme v průběhu výcvikového roku malou pozornost. U vojsk nepěstujeme praktické návyky z opatření v oblasti OPZHN. Úkoly a opatření OPZHN nejsou svazovány s ostatními tématy bojové přípravy;

— výcvik vojsk v OPZHN často zužujeme na procvičování některých dílčích opatření, bez potřebné techniky a zařízení;

— nepoužíváme vhodně výcvikové pomůcky (diapozitivy, filmy) a speciální cvičiště;

— otázky likvidace následků napadení zbraněmi hromadného ničení řešíme u vojsk bez hlubších teoretických znalostí všech zásad a nekomplexně. Nebereme ohled na možné druhotné zasažení a na možnost napadení živé síly při záchranných a vyprošťovacích pracích (při výcviku). Nebereme v úvahu ani rušivou činnost nepřítelů a někdy ani radiální situaci v místě výbuchu a jeho okolí. Nepřipravujeme opatření z hlediska možného ozáření a zamoření jednotek při záchranných a vyprošťovacích pracích;

— nevěnujeme také dostatečnou pozornost otázkám praktického využití terénu k ochraně vojsk a techniky;

— vojska neplní včas a systematicky komplexní opatření OPZHN. V organizaci některých opatření a při jejich realizaci se často projevují prvky šablonovitosti. Velitelé malých jednotek velmi často nedávají konkrétní rozkazy a nařízení k budování ochranných objektů; sami nemají dostatečné teoretické a praktické znalosti.

ad b) Nedostatků plynoucích z malé připravenosti velitelů a štábů.

Hlavní jejich příčinou je, že

— vojska neorganizují a neřeší opatření OPZHN v návaznosti na vševojskovou situaci;

— ve štábech není ucelený přehled o opatřeních OPZHN u vojsk;

— příslušníci speciálních druhů vojsk často řeší opatření OPZHN včetně likvidace následků napadení bez ohledu na konkrétní situaci u vojsk. Vidí pouze svou stránku věci (odbornou) a neposuzují vzniklou situaci komplexně;

— opatření OPZHN nekontrolují náročně;

— nevycházejí ze závěrů o možných způsobech vedení ozbrojeného zápasu pravděpodobného nepřítele, který při sebe-menším neúspěchu v boji (operaci) může přejít na omezené nebo úplné použití jaderných zbraní. Tento fakt musí být pro

velitele a štáby vodítkem při organizaci všech opatření OPZHN a při zabezpečování bojové pohotovosti vojsk.

Při řešení všech otázek OPZHN vycházíme z toho, že ochrana vojsk proti účinkům jaderných zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení je závislá na:

— znalostech všech zásad organizace ochrany proti zbraním hromadného ničení, technických a materiálních potřeb;

— dovednosti využití ochranných vlastností terénu;

— možnosti a dovednosti využití ochranných vlastností bojové techniky;

— času, rychlosti, typu a rozsahu vybudování ochranných ženižních staveb;

— možnostech rozptylu a zvoleném systému manévru;

— uskutečněných opatření k zamezení nebo snížení možnosti vzniku požárů, závalů, záplav apod.

V průběhu operace může dojít také ke zničení zemních staveb, zasypaní úkrytů, objektů, sesutí budov, zničení bojové techniky atd. Proto osobám, které zůstaly pod sutinami a v zasypaných úkrytech a objektech, bude nutné poskytnout urychleně pomoc, neboť mohou být ohroženy vzniklými požáry, vodou, parou a nelze vyloučit ani zabezpečit zadušení pro nedosta- tečný přívod vzduchu.

* * *

Dále chci shrnout hlavní principy a způsoby odstraňování následků jaderného napadení v různých fázích boje a uvést některé zásady vytváření záchranných a vyprošťovacích jednotek na stupni divize.

Jednotky divize v průběhu boje mohou být napadeny jedním nebo i několika jadernými údery najednou. U divize může vzniknout složitá situace obzvláště při plnění bojového úkolu. Pak hlavním úkolem štábu divize bude včas získat potřebné podklady pro předběžné vyhodnocení pravděpodobných ztrát po napadení. Prognóza ztrát je nezbytná k včasnému přijetí všech opatření k záchraně živé síly a techniky.

K předběžnému vyhodnocení pravděpodobných ztrát po jaderném napadení je nutné znát:

— parametry jaderného výbuchu,

— situaci jednotek v době napadení,

— které jednotky asi byly poblíž, nebo v prostoru napadení,

— způsob úkrytí a stupeň ochrany napadených jednotek,

— členitost a pokrytost terénu v místě výbuchu.

Kromě toho budeme brát v úvahu i některé další faktory jako je denní a roční doba, meteorologická situace, čistota ovzduší apod.

Na základě těchto podkladů je štáb divize schopen s využitím současných pomůcek předběžně vyhodnotit situaci v místě napadení a určit pravděpodobné ztráty. (V budoucnu je předpoklad, že tyto údaje zpracuje samočinný počítač). Na základě tohoto předběžného vyhodnocení rozsahu napadení musí štáb divize urychleně řešit dva základní úkoly:

a) Přijmout opatření k obnovení bojové schopnosti napadené jednotky, zabezpečit plnění bojového úkolu a nedovolit nepříteli využít výsledků úderů.

b) Organizovat a popřípadě řídit záchranné a vyprošťovací práce v celém komplexu.

Po jednom jaderném úderu na jednotky divize nevznikne tak složitá situace, jako při skupinovém jaderném úderu.

Při více jaderných úderech najednou bude těžiště záchranných a vyprošťovacích prací soustředěno do míst napadení nej-

většího množství živé síly a techniky. Nerozhodnost nebo otálení v této situaci může mít za následek zvýšení počtů ztrát. Proto záchranné a vyprošťovací práce musí být organizovány komplexně a rychle s cílem:

- poskytnout pomoc raněným a zavaleným v prostoru napadení. V prostoru napadení budeme poskytovat jen první pomoc, raněné soustředíme na určeném místě mimo prostor napadení, kde se připraví k odsunu na zdravotnickou etapu k odborné lékařské pomoci. (V místech napadení budeme poskytovat lékařskou pomoc jen v situacích, kdy to souvisí se záchrannou životy);

- zabezpečit urychlené vyproštění a uvolnění zasypané a zavalené bojové a dopravní techniky, zvláště z prostorů, kde je tato technika ohrožena požárem. Vyproštěnou techniku soustředíme, roztřídíme, zabezpečíme opravy, nebo odsuneme do určených prostorů, popřípadě předáme v místech soustředění opravárenským závodům;

- dozimetrickou kontrolu osob, bojové a dopravní techniky a podle potřeby hygienickou očistu a dezaktivaci. Rozsah hygienické očisty a dezaktivace je závislý na stupni zamoření.

Systém a způsob záchranných a vyprošťovacích prací je závislý na místě jednotky v bojové sestavě divize a na denní a roční době. Dojde-li k napadení jednotek, které plní bojový úkol v prvním sledu, pokračují tyto jednotky v plnění bojového úkolu a následky napadení odstraňují podle situace se zaměřením na živou sílu.

Bude-li divize napadena na přesunu nebo při pronásledování nepřítele v hloubce obrany, budou se zastavovat jen jednotky, u nichž došlo k přímému zásahu (rota, baterie, prapor, oddíl). Ostatní jednotky musí pokračovat v plnění bojového úkolu. Napadeným jednotkám poskytnou pomoc při záchranných a vyprošťovacích pracích druhosledové jednotky, nebo k tomu zvlášť určené síly a prostředky.

Dojde-li k napadení druhého sledu divize za přesunu k frontě, pak záchranné a vyprošťovací práce organizují síly a prostředky napadené jednotky, nebo jednotky divize.

Při napadení v prostoru denního odpotčení nebo v prostoru soustředění musí si divize záchranné a vyprošťovací práce organizovat okamžitě maximem sil a prostředků, aby v co nejkratším čase obnovila bojeschopnost a pohotovost. Přitom bereme v úvahu, že může dojít k dalšímu napadení zbraněmi hromadného ničení a že jednotky budou nuceny uskutečnit určitý ma-

névr (rozptýlit se, přesunout do jiného prostoru apod.).

Tímto jsem uvedl situace, za nichž může dojít k napadení a možné způsoby záchranných a vyprošťovacích prací v rámci divize.

Záchranné a vyprošťovací práce v boji mohou tedy zabezpečovat síly a prostředky:

- napadené jednotky (při nedostatku sil a prostředků) silami nejbližších sousedů, druhými sledy nebo jednotkami, které prostorem napadení procházejí a to za předpokladu, že jejich zdržení nebude mít vliv na plnění bojového úkolu;

- zvláště k tomu účelu určenými a vyleňovanými jednotkami (záchranné a uvolňovací odřady), které k urychlení a zvládnutí záchranných a vyprošťovacích prací budou mít ve své sestavě potřebnou techniku.

Rozsah a způsob záchranných a vyprošťovacích prací bude závislý na druhu napadené jednotky, velikosti jaderné náplně, stupně ochrany proti účinkům ZHN, konfiguraci a pokrytosti terénu v prostoru napadení, množství přístupových cest do místa napadení, denní a roční době a na množství sil a prostředků, které můžeme pro tyto práce použít. Přitom musíme brát v úvahu i možnou rušivou činnost nepřítelů, který se bude snažit znemožnit nebo ztížit záchranné a vyprošťovací práce.

Po skupinovém nebo hromadném úderu nebudeme moci zahájit záchranné a uvolňovací práce najednou, ale postupně od kraje ke středu s ohledem na úroveň radiace a stupeň záření v prostoru napadení. Pomoc ZUO zaměříme v prvním pořadí na prostory největšího uskupení živé síly a tam, kde živá síla přežila, ale je ohrožena druhotnými účinky jaderných výbuchů, např. zaplavením, ohněm, plynem, parou apod.

Velikost a rozsah závalů po jaderném výbuchu bude vyžadovat, aby se ZUO pro záchranné a vyprošťovací práce dělilo na několik pracovních skupin. Záchranné a vyprošťovací práce budeme organizovat z několika směrů najednou. Lehce raněným poskytneme pouze první pomoc a ti sami odcházejí do určených prostorů k dalšímu ošetření. Raněné, kteří nejsou schopni samostatného odsunu po poskytnutí první pomoci, vynášíme do míst, kde je třídíme podle druhu zranění a po roztřídění odsouváme do vyšších zdravotnických etap.

Zásah ZUO musí příslušný velitel vždy odpovědně zvážit, aby jej nepoužil zbytečně v místech, kde není tak značné síly

zapotřebí a nebo kde si mohou jednotky záchranné a vyprošťovací práce zabezpečit svépomocí. Pak by pochopitelně neměl síly a prostředky k poskytnutí pomoci tam, kde tomu v důsledku napadení bude nejvíce potřeba. Proto divizní ZUO by mělo zasahovat zásadně jen ve prospěch divizních jednotek, VS divize a týlu. Tím ovšem není vyloučeno, že v nutných případech nemůže poskytnout pomoc i jednotkám prvního sledu divize.

Na základě teorie i praxe z výcviku vojsk jsme postupně dospěli k závěrům, že ZUO můžeme vytvářet:

- jako stálý prvek bojové sestavy,
- tak, že síly a prostředky pouze předurčíme,
- tím, že trvale vyčleníme jen část sil a prostředků ZUO a zbytek pouze předurčíme.

U divizí se v praxi nejčastěji používá varianta, že se jednotky a prostředky do ZUO pouze předurčují.

Jaké jsou výhody a nevýhody jednotlivých variant.

Výhoda varianty, kdy síly a prostředky do ZUO pouze předurčíme, spočívá v tom, že síly a technika (zejména speciální) může plnit úkoly do poslední chvíle v sestavě jednotek. Tzn. že budou ekonomicky využity. Tyto síly a prostředky se soustřeďují k zásahu v určeném místě teprve až na signál a zde obdrží i rozkaz k zásahu. Nevýhodou této varianty je, že síly a prostředky se začnou soustřeďovat teprve až po napadení, čímž se doba jejich zásahu prodlužuje. Mohou též nastat komplikace s vyrozuměním a soustředěním takového množství sil a prostředků.

Na závěr chci zdůraznit, že všechna opatření k odstraňování následků jaderného napadení lze charakterizovat jako náročný a důležitý úkol, který budou jednotky při vedení boje plnit. Ukázka organizace a způsobů odstraňování následků jaderného napadení na cvičení „ŠTÍT — 72“ svým pojetím, obsahem i provedením metodicky, prakticky a názorně předvedla možnou činnost po jaderném napadení a stala se metodickým podkladem pro velitele a štáby při organizaci bojové přípravy vojsk v oblasti odstraňování následků jaderného napadení. Touto ukázkou nemůžeme však považovat problémy odstraňování následků za vyřešené. Proto RMNO pro letošní výcvikový rok vytýčuje jako jeden z hlavních úkolů v oblasti ochrany vojsk proti zbraním hromadného ničení, který mají vojska, štáby a velitelé plnit, odstraňování následků napadení.

Ve variantě, kdy část ZUO bude soustředěna a část bude jen předurčena, je zpravidla předem vyčleněno velení a základní část ZUO s dopravními prostředky. Speciální část s technikou se bude soustřeďovat teprve po napadení na signál. Tato varianta má v ekonomickém využití techniky obdobné výhody jako první varianta a dále výhodu, že velení se základní částí může zahájit nezbytné průzkumy a základní přípravné práce (vytyčení cest, označení jednotlivých míst soustředění, rozdělení základní části na pracovní skupiny) ještě do soustředění speciální části ZUO po napadení. Co se týče soustředění speciální části ZUO, bude mít tato varianta podobné nevýhody jako varianta první. Přesto ji můžeme označit jako vhodnou zejména pro jednotky, kde je nedostatek specialistů a speciální techniky pro záchranné a vyprošťovací práce. Je výhodná zvláště pro letecké, raketové, dělostřelecké a ostatní speciální jednotky.

K hlavní výhodě varianty, kdy síly a prostředky ZUO budou vyčleněny a soustředěny předem, patří možnost rychlého zásahu bez ztráty času ihned po úderu. Tím je zabezpečena včasná pomoc raněným a zasaženým v místě úderu v požadované normě dvou hodin. Nevýhoda je ve značném a dlouhodobém odčerpávání sil a prostředků od jednotek, které v prostorech soustředění ZUO budou většinou nevyužity. Tato varianta bude mít optimální využití u jednotek, kde je dostatek speciální techniky, tj. na letištích apod.

Tímto jsem chtěl jen zrekapitulovat výhody a nevýhody jednotlivých variant. Zkušenosti ukazují, že u vševojskové divize bude nejvýhodnější variantou jednotky a prostředky do ZUO pouze předurčovat.